

stracyjne oraz warunki nauczania języków mniejszości narodowych. Omówiono programy nauczania oraz podręczniki do nauki języka białoruskiego, litewskiego i ukraińskiego, a także tendencje w nauczaniu tych języków.

Dział *Recenzje* zawiera siedem pozycji. Są to: recenzja monografii „*Kroniki Bychowca*” na tle historii i geografii języka białoruskiego Lili Citko napisana przez Bazylego Siegenia; recenzja książki Wandy Supa *Biblia a współczesna proza rosyjska* autorstwa Joanny Dziedzic; recenzja monografii Marzanny Karolczuk *Грамматическая интерференция в процессе обучения русской речи польских студентов-филологов*, której autorem jest Robert Szumila; recenzja monografii Iriny Fiedorczuk *Царское Село в русской лирике XVIII–XX века* autorstwa Haliny Twaranowicz; recenzja książki Władimira Sałamachi *Сусвет дабрыні: эсэ, артыкулы, дыялогі*, napisana przez Wolgę Szynkarenka; recenzja publikacji zbiorowej *Белорусско-российский диалог (Культура и литературы Беларуси вв.)* autorstwa Weraniki Stralcowoj oraz recenzja *Словаря русских фамилий конца XVI–XVIII веков*, którą przygotowała Dorota Dziadosz.

W dziale *Sprawozdania* Joanna Chomko z Uniwersytetu w Białymstoku omówiła XIV Międzynarodową Konferencję Naukową „Droga ku wzajemności”, która odbyła się w Grodnie 26–27 października 2006 roku, a Mikołaj Kruk zdał relację ze zorganizowanej 20–21 listopada 2006 roku na Uniwersytecie w Białymstoku Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Satyra w literaturach wschodniosłowiańskich – VII”.

Iwona Borys, Irena Chowańska (Olsztyn)

***Tendencje rozwojowe współczesnego języka rosyjskiego. Materiały Pierwszej Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Metodycznej*, red. nauk. Janina Mąkosza-Bogdan, Wszechnica Polska – Szkoła Wyższa Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie, Warszawa 2007, ss. 105.**

Powołana kilka lat temu Wszechnica Polska – Szkoła Wyższa Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie swoją obecność w nauce polskiej zaznaczyła kilkoma ważnymi, także dla filologii, przedsięwzięciami naukowymi. Jednym z nich było zorganizowanie Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt. „Tendencje rozwojowe współczesnego języka rosyjskiego”. Omawiany tom jest pokłosiem tejże konferencji, która odbyła się 2 marca 2007 roku w Warszawie.

Warto w tym miejscu odnotować, że kierunek filologia rosyjska został uruchomiony w Szkole Wyższej TWP zaledwie rok wcześniej, w roku akademickim 2006/2007.

Lektura tomu pozwala na wstępie stwierdzić, że opublikowane w nim artykuły, zgodnie zresztą z tematem konferencji, grupują się wokół zmian (na różnych płaszczyznach), jakie aktualnie zachodzą we współczesnym języku rosyjskim. Jak wynika z wielu publikowanych tekstów, zmiany te spowodowały bujne procesy społeczne i polityczne po 1985 roku („pierestrojka”) i rozpadzie Związku Radzieckiego. W języku rosyjskim widoczna jest nie tylko, jak słusznie zauważa J. Mąkosza-Bogdan, liberalizacja spowodowana demokratyzacją społeczeństwa rosyjskiego, ale także rozwój nowoczesnych technik komunikowania się. Komputeryzacja spowodowała gwałtowny napływ do języka wschodnich sąsiadów zapożyczeń, głównie anglicyzmów (inna sprawa, czy to ma tylko pozytywne skutki). Zresztą te procesy są także zauważalne w języku polskim.

Omawiany tom otwiera wypowiedź Rektora Wszechnicy Polskiej, prof. Zdzisława Grajewskiego, w której podkreśla on znaczenie języka rosyjskiego we współczesnym świecie: „Bo czyż można w pełni partycypować w kulturze europejskiej, nie znając kultury rosyjskiej? Czy może być kompletna, jeśli jest pozbawiona twórczości Dostojewskiego, Tołstoja, Puszkina, Czechowa, Jewtuszenki, Bułhakowa, Okudźawy, Sołżenicyna? Czy pozbawiając się tej literatury, przeżyjemy w pełni muzykę Borodina, Musorgskiego, Rimskiego-Korsakowa, Czajkowskiego? Czy nie znając wielkiej literatury rosyjskiej zrozumiemy wybitne kino rosyjskie i fenomenalną architekturę rosyjską, powstałą ze zderzenia wpływów bizantyjskich z kulturą zachodnioeuropejską” (s. 12).

Bardzo słuszna uwaga. Obecnie mamy dość nieustabilizowane stosunki polityczne z Rosją i ten fakt na pewno niestety wpływa na zainteresowania Polaków językiem i kulturą wschodnich sąsiadów. Zatem tego rodzaju przedsięwzięcia, jak zorganizowanie konferencji naukowej na temat zmian w języku rosyjskim, wydają się ze wszech miar uzasadnione i potrzebne, gdyż wzbogacają wiedzę nie tylko specjalistów, ale – chciałoby się wierzyć – także tzw. przeciętnego odbiorcy.

Tę myśl zdaje się potwierdzać już pierwszy opublikowany w tomie tekst pt. *Zmiany leksykalno-stylistyczne w języku rosyjskim w XIX–XX wieku. Przyczyny wpływające na zmianę normy. Tendencje rozwojowe języka w XXI wieku (aspekt leksykalno-semantyczny)*, choć jego tytuł autorka niepotrzebnie aż tak rozbudowała. W swoim czasie A. Czechow stwierdził, że „Краткость это сестра таланта”. Przeto dbajmy o precyzję swoich wypowiedzi, także pisanych. W swoim wystąpieniu Natalia Mirosznikowa (Moskwa) docieka przyczyn ewolucji językowej,

zarówno w sferze polityki, jak i życia społecznego. Jej zdaniem, „niepoprawna, naturalna mowa masowo wdarła się do prasy, telewizji, praktyki urzędniczej i po prostu wyparła istniejącą normę literacką, której zastosowanie przestało obowiązywać [...]. Zmienia się cały język, a my nie mamy żadnego wpływu na to, że jego »pogorszenie« staje się normą” (s. 41). Można oczywiście dyskutować z konkluzją autorki i chyba na tym polega wartość tego tekstu, że po prostu zmusza on do dyskusji.

W kręgu podobnych problemów utrzymany został artykuł Joanny Korzeniewskiej-Berczyńskiej (Warszawa) pt. *Etnolingwistyczna refleksja nad funkcjonowaniem nowego i odrodzonego rosyjskiego słowa*. Autorka, głównie na podstawie materiału publicystycznego, wyodrębnia kilkanaście grup nowej i „odrodzonej” leksyki rosyjskiej, np. neologizmy, okazjonalizmy, rezultaty przesunięć semantycznych, neosemantyzmy, leksyka łagrowa, frazeologizmy, metafory, słowa, które wyszły ze „słownikowego niebytu”, leksyka religijna, eufemizmy i parafrazy. Jest to tekst ciekawy, szkoda tylko, że autorka nie powołuje się na prace polskich lingwistów, choćby na rozprawy Bartmińskiego (zob. tegoż *Stereotypy mieszkają w języku*. *Studia etnolingwistyczne*, Lublin 2007; *Językowe podstawy obrazu świata*, Lublin 2006).

Kolejne opracowanie zamieszczone w tomie to *Języki narodowe w dobie Internetu i globalizacji* Janiny Mąkoszy-Bogdan (Warszawa). Tekst – jak się wydaje – na czasie, w ostatnich bowiem latach i ta sfera komunikowania się stała się przedmiotem badań naukowców. Swoje wystąpienie J. Mąkosza-Bogdan poprzedza cytatem z Derricka de Kerckhove, który w swoim czasie pisał, iż pogorszenie się nowego sposobu komunikacji masowej w każdym przypadku zmienia część naszego życia, nasze sposoby porozumiewania się, pracy, odpoczynku. A Internet zmienia wszystko jednocześnie (s. 55). To pewnie istotne wprowadzenie do rozważań, ale już szczegółowe objaśnianie pojęć typu „Internet”, „globalizacja” wydaje się cokolwiek zbędne, a jeśli już autorce chodziło o odpowiedniki polskie tych i innych terminów, to z pewnością należałoby szerzej w przypisach wskazać na artykuły i rozprawy naukowe rozwijające ten problem. Autorka czyni wiele ciekawych spostrzeżeń na temat przenikania języka angielskiego do leksyki internetowej i w ogóle roli tego języka w kształtowaniu słownictwa związanego z Internetem, ale już „gdybanie” typu np. gdyby „komputer” wyszedł z Rosji, to pewnie na całym świecie nazywałyby się „счётчик” – nie przekonuje i jest nieco naiwne, podobnie jak powoływanie się na język czeski czy polski. W sumie jest to tekst ciekawy, aczkolwiek kontrowersyjny.

Poza kwestie ściśle językowe wychodzi artykuł autorstwa Bazylego Białozowicza (Warszawa) pt. *Tradycja i współczesność – język rosyjski w listach*

polskich tłumaczy do Lwa Tołstoja. Z wielkim zaangażowaniem i niezwykłą znajomością rzeczy autor poddaje analizie korespondencję Polaków kierowaną do Lwa Tołstoja. Badacz skoncentrował się głównie na listach dotyczących *Zmartwychwstania*, w którym L. Tołstoj zawarł swoje credo estetyczne i filozoficzne. W charakterze materiału egzemplifikacyjnego B. Białokozowicz cytuje listy Gustawa Dolińskiego, Antoniny Zalewskiej, Aleksandra Czekalskiego i in. Również i ten artykuł w bogatej przecież bibliografii prac B. Białokozowicz wnosi wiele bardzo cennych spostrzeżeń i uwag.

Omawiany tom wieńczy dwa artykuły językoznawcze Iriny Kondariny (Moskwa). Pierwszy traktuje o tendencjach rozwojowych stylu publicystycznego (koniec XX i początek XXI wieku), drugi – o wypowiedzi argumentacyjnej w komunikacji w biznesie. Oba dość ciekawe, dotyczą bowiem sytuacji językowej ostatnich dziesięcioleci, jednakże zbyt skromnie spożytkowują literaturę naukową, a przecież zarówno w Rosji, jak i w naszym kraju na te tematy cokolwiek napisano.

Na zakończenie jeszcze jedna uwaga, jak mi nie mam dość istotna. Wszystkie artykuły opublikowano w języku rosyjskim. Wydają się więc zbędne streszczenia w tymże języku. Wystarczą angielskie i polskie.

Walenty Piłat (Olsztyn)